

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО ЗАКУПІВЛЮ ТОВАРІВ, РОБІТ, ПОСЛУГ ЗА ДЕРЖАВНІ КОШТИ

Юдіцький О. Л.,

*здобувач кафедри господарського права юридичного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

У статті основну увагу приділено висвітленню шляхів удосконалення вітчизняного законодавства в сфері державних закупівель та їх обґрунтуванню.

Ключові слова: процедура закупівель товарів, робіт, послуг за державні кошти, господарське законодавство, процедура державних закупівель.

Актуальність теми дослідження обумовлена недосконалістю регулювання нормами права процедури закупівель товарів, робіт, послуг за державні кошти. Чинному законодавству України, яке встановлює основні принципи та механізми державних закупівель, властиві як значні прогалини, так і колізії між правовими нормами, не досягнуто необхідної узгодженості між нормативними актами законодавства загальної дії та спеціального (відомчого) законодавства.

Проблема удосконалення законодавства про державні закупівлі є одним із аспектів актуальної проблеми систематизації господарського законодавства України.

Частково науково-теоретична розробка даної проблематики здійснювалася такими науковцями як: І. П. Сафонов «Правова регламентація державної підтримки аграрних товаровиробників» – К., 2007; О. Г. Турченко «Правове регулювання державних закупівель товарів, робіт та послуг Європейського Союзу (зближення законодавства України з правом ЄС)» – К., 2008; О. А. Поліводський «Правове регулювання реалізації сільськогосподарської продукції» – К., 1999, проте в науковій господарсько-правовій літературі ця проблема є взагалі недослідженою і потребує ґрунтовного аналізу.

Пропонована стаття є спробою вирішення проблеми удосконалення чинного законодавства України про закупівлю товарів, робіт та послуг за державні кошти.

Цілями статті є: визначення можливих шляхів систематизації законодавства України про державні закупівлі, аналіз доцільності прийняття Закону України «Про тендери» та необхідність і специфіка врахування зарубіжного досвіду у вітчизняному законодавстві.

Аналіз правового масиву із проблематики дослідження надає можливість стверджувати, що на сьогодні актуальними вбачаються такі шляхи удосконалення законодавства України в сфері державних закупівель:

- 1) систематизація законодавства України в зазначеній сфері;
- 2) прийняття спеціального законодавчого акта вищої юридичної сили;
- 3) адаптація законодавства України про державні закупівлі до законодавства ЄС.

З огляду на те, що процедура закупівель товарів, робіт, послуг за державні кошти покликана задовольняти пріоритетні державні потреби та виконувати важливі функції в суспільстві, вона потребує належного правового впорядкування, що і зумовило формування в Україні законодавства про державні закупівлі як спеціального відгалуження (напряму) господарського законодавства. Це спеціальне законодавство має свій об'єкт регулювання – діяльність щодо закупівлі товарів, робіт, послуг, який (об'єкт регулювання) мусить бути чітко окреслений за змістом, колом осіб, умовами функціонування.

З метою усунення хаотичності у розробці і прийнятті нормативно-правових актів, що регулюють процедуру дер-

жавних закупівель, вважаємо за необхідне виробити концепцію системи законодавства України, що регулює процедуру державних закупівель.

За юридичною силою нормативно-правових актів законодавство, що регулює процедуру державних закупівель, являє собою вертикальну ієрархічну систему. Структура цієї системи обумовлена структурою органів законодавчої і державної виконавчої влади, що мають нормотворчі повноваження, щодо регулювання зазначеної діяльності.

Систему законодавства України про закупівлі товарів, робіт, послуг за державні кошти становлять:

- 1) Конституція України (ст.95) ;
- 2) Господарський кодекс України (ст. 12, 13, 36, 75, 179, 181, 183, 187, тощо);

3) закони України (Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань закупівлі товарів, робіт і послуг за державні кошти» від 01.12.2006 року № 424-V ; Закон України «Про державне замовлення для задоволення пріоритетних державних потреб» від 22.12.1995 року № 493/95-ВР; Закон ВР України «Про Загальнодержавну програму створення військово-транспортного літака Ан-70 та його закупівлі за державним оборонним замовленням» від 05.02.2004 року № 1462-IV тощо);

4) Постанови Верховної Ради України (Постанова Верховної Ради України «Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення змін до Закону України «Про державне оборонне замовлення» від 11.12.2008 року № 653-VI тощо);

5) Укази Президента України: Указ Президента України «Про задоволення державних і регіональних потреб у сільськогосподарській продукції на 1996 рік» від 18.01.1996 року № 62/96; Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про заходи щодо підвищення ефективності системи закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти» від 12 липня 2007 року № 642/2007; Указ Президента України «Про державний контракт на 1995 рік» від 18.01.1995 року № 62/95 тощо);

6) Постанови Кабінету Міністрів України :
– спрямовані на регулювання всіх правовідносин у сфері державних закупівель, як таких. Вони мають загальну дію і поширюються на всіх учасників процедури державних закупівель (Постанова Кабінету Міністрів України «Про державне замовлення на поставку продукції для державних потреб на 1998 рік» від 02.04.1998 року № 428; Постанова Кабінету Міністрів України «Про державне замовлення на закупівлю товарів, виконання робіт, надання послуг для державних потреб на 2002 рік» від 06.03.2002 року № 261; Постанова Кабінету Міністрів України «Про державне замовлення на закупівлю товарів, виконання робіт, надання послуг для державних потреб у 2009 році» від 22.04.2009 року № 384 тощо);

– спрямовані на врегулювання процедури державних закупівель як окремих видів товарів, робіт, послуг, так і

окремими категоріями замовників (Постанова Кабінету Міністрів України «Про особливості закупівлі Фондом соціального страхування з питань тимчасової втрати працездатності санаторно-курортних послуг на 2006 року» від 05.10.05 року № 999 тощо);

7) відомчі нормативно-правові акти:

– накази Міністерства економіки України (Наказ Міністерства економіки України «Про організацію роботи постійного тендерного комітету Міністерства економіки України» від 27.07.2001 року № 157; Наказ Міністерства економіки України «Про внесення змін до складу постійного тендерного комітету Міністерства економіки України для закупівель наукових досліджень і розробок» від 25.08.2009 року № 930; Наказ Міністерства економіки України «Про внесення змін до обсягів державного замовлення на закупівлю товарів, виконання робіт, надання послуг для державних потреб у 2009 році» від 16.09.2009 року № 1018 тощо);

– накази інших міністерств (Наказ Міністерства палива та енергетики України «Про окремі питання організації та проведення процедур закупівлі товарів, робіт і послуг за державні кошти» від 25.11.2008 року № 575 тощо).

Детальне висвітлення законодавства України про державні закупівлі уявляється доцільним для з'ясування багатокладної суті вказаної діяльності та її правового механізму в Україні.

Наступним шляхом удосконалення законодавства України в зазначеній сфері є **прийняття принципово нового закону**, який має створити умови для дієвої прозорості і доступності надання та отримання інформації, документації щодо державних закупівель, недопущення корупції у цій сфері, а також має врахувати вимоги СОТ, гармонізації законодавства України до права ЄС. Вирішення цього питання може стати прийняття Верховною Радою України Закону України «Про тендери».

3 червня 2009 року у Верховній Раді України зареєстровано проект Закону України «Про тендери» № 4591 [1]. Вказаний проект врегулює проведення конкурсних торгів із закупівлі товарів, робіт і послуг за державні кошти; враховує позитивні аспекти законодавства ЄС в галузі державних закупівель товарів, робіт і послуг; визначає спеціальним уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань державних закупівель Міністерство економіки України; врегулює інформаційні питання щодо забезпечення прозорості та відкритості проведення конкурсних торгів із закупівель товарів, робіт і послуг в Україні шляхом забезпечення створення і функціонування веб-порталу спеціально уповноваженого центрального органу з питань державних закупівель; встановлює заборону патентування або будь-якої іншої реєстрації прав власності на документацію конкурсних торгів, процедуру участі в конкурсних торгах.

Метою цього законопроекту є створення конкурентного середовища у сфері державних закупівель, а також запобігання проявам корупції у цій сфері, забезпечення прозорості процедур закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти та досягнення оптимального і раціонального їх використання.

Законопроектом передбачається удосконалення системи державних закупівель в Україні, а саме: 1) визначення єдиного спеціального уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань закупівель товарів, робіт і послуг – Міністерство економіки України; 2) відкритість і спрощення системи інформування про проведення конкурсних

торгів із закупівлі товарів, робіт і послуг за державні кошти; 3) чітке унормування процедури конкурсних торгів [2].

Ще одним із шляхів удосконалення є **адаптація законодавства України про державні закупівлі до законодавства ЄС**.

Державні закупівлі товарів, робіт і послуг за державні кошти у Європейському Союзі регламентуються Директивою Ради № 89/665 СЕС від 21 грудня 1989 року [3] щодо координації законів, підзаконних актів стосовно застосування процедур нагляду за наданням права на виконання державних поставок та контрактів на публічні роботи та Директивою № 2004/18/ЕС від 31 березня 2004 року [4] щодо укладання угод із закупівлі у сфері здійснення публічних робіт, постачання та надання послуг [5, с. 97].

Ці Директиви були підготовлені ґрунтуючись на таких трьох головних принципах: реклама державних контрактів повинна здійснюватися в межах Співтовариства для того, щоб суб'єкти ринку мали змогу брати участь у конкурсі, незалежно від того, в якій би з держав-членів він не проходив; усі технічні вимоги, які можна розглядати як дискримінаційні стосовно потенційних учасників з інших держав-членів, повинні бути заборонені; застосування об'єктивного критерію під час проведення тендера і укладення контракту.

Останній принцип забезпечений такими критеріями: участь у тендері може бути як відкрита для усіх зацікавлених сторін, так і обмежена певною кількістю кандидатів згідно з рішенням державного органу, який оголошує тендер; проведення обумовленого тендера може здійснюватися лише за виняткових обставин; зацікавлені сторони можуть бути виключені із обмеженого, або обумовленого тендера, або із остаточного відбору (у відкритому, обмеженому або обумовленому тендері) лише на підставі специфічних критеріїв; контракти можуть укладатися лише на основі економічних або технічних критеріїв: найнижча ціна або найбільш економічно вигідні умови пропозиції [6, с. 19].

Положення цих Директиви спрямовані на узгодження національних процедур, що регулюють питання поставки товарів і виконання робіт для державних потреб, та поширення вільної конкуренції на такі державні контракти в межах всього Співтовариства. Директивами запроваджено заходи щодо усунення протекціонізму в цій сфері та заборону на дискримінація постачальників на національному рівні.

На рівні Співтовариства були визначені конкретні заходи для контролю якості і сертифікації продукції. Крім того, була запроваджена обов'язкова публікація повідомлень про всі тендери з державних закупівель на європейському рівні в Офіційному віснику ЄС. Будь-яка інформація про наявність тендерів може бути оперативно отримана через електронну систему бази даних (Tender Electronics Daily).

Таким чином, законодавчо забезпечується рівність підприємств ЄС та рівні умови конкуренції між ними [5, с. 97].

Пакет нових директив у сфері державних закупівель, схвалених у 2004 році Європейським парламентом і Радою міністрів ЄС, допоможе спростити та модернізувати процедури постачання. Зокрема, йдеться про положення, які регулюють питання електронних тендерів і на яких ґрунтується система конкурентних торгів та ведення переговорів на торгах. Вимоги деяких положень, що вважалися надмірно жорсткими, планується послабити, а три директиви, які регламентують питання постачання, послуг і робіт, мають бути зведені в один внутрішньо узгоджений текст.

Директива № 2004/18/ЄС ще не імплементована в усіх державах-членах. Передбачається, що вона має замінити Директиви № 93/36/ЄС, № 93/37/ЄС та № 92/50/ЄС у 2006 році. Держави-члени ЄС повинні адаптувати власне законодавство до положень двох нових Директив 2004 року не пізніше 31 січня 2006 року [5, с. 97].

Виходячи з проведеного аналізу сучасного стану адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу у сфері державних закупівель за напрямом «закупівля товарів, робіт і послуг», робимо висновок, що законодавство України в цілому відповідає *acquis communautaire*, в цій сфері враховано більшість положень *acquis communautaire*.

Разом з тим регулювання державних закупівель потребує доопрацювання з метою внутрішнього узгодження окремих статей, а в деяких положеннях – з метою узгодження із законодавством ЄС [7, с. 108].

Проведений аналіз шляхів удосконалення законодавства України про закупівлі товарів, робіт, послуг за державні кошти надає змогу зробити висновок про те, що одним із найважливіших чинників розвитку вказаних процедур, зважаючи на її велике соціально-економічне значення для нормального існування економіки країни, є становлення і розвиток нормативної бази, яка б відповідала змісту та завданням цього сегмента економіки і забезпечувала задоволення інтересів всіх учасників вказаної діяльності.

In this research basic attention is spared illumination of ways of improvement of domestic legislation in the field of the public purchasing and their ground.

В статтє основное внимание уделено освещению путей усовершенствования отечественного законодательства в сфере государственных закупок и их обоснованию.

ЗАХИСТ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ, ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ ТА УГОРЩИНІ

Закорецька Л. О.,

молодший науковий співробітник відділу правових проблем підприємництва НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України

Статтю присвячено питанням захисту права інтелектуальної власності в Україні. Наводиться як позитивний приклад вирішення проблеми захисту права інтелектуальної власності у Великій Британії та Угорщині.

Ключові слова: інтелектуальна власність, захист інтелектуальної власності.

Актуальним питанням сьогодні є захист права інтелектуальної власності. Адже вже давно відомо, що там, де надійно захищені права інтелектуальної власності, там вищий науково-технічний потенціал, більший приріст національного продукту та рівень добробуту населення.

На жаль, в Україні, де захист права інтелектуальної власності не відповідає сучасним ринковим потребам, про надійний та ефективний захист ще говорити рано. Такого захисту, на відміну від країн-членів Європейського Союзу, в Україні не існує.

А звідси, як наслідок, численні повідомлення ЗМІ про порушення прав інтелектуальної власності та застосування до України неодноразових санкцій.

Зарубіжний досвід розгляду спорів щодо порушення прав інтелектуальної власності, на відміну від України, довів свою ефективність. Враховуються як інтереси сторін, так і участь у забезпеченні розвитку інноваційної системи. При цьому зарубіжні патентні суди, на відміну від України, розглядають усі спори, що стосуються права

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі полягають в усуненні прогалин та колізії між правовими нормами, що врегульовують процедуру державних закупівель в Україні, та в досягненні необхідної узгодженості між нормативними актами законодавства загальної дії та спеціального (відомчого) законодавства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. *Проект Закону України «Про тендери»* // http://www.rada.gov.ua:8080/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=35421.
2. *Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про тендери»* // http://www.rada.gov.ua:8080/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=35421.
3. *Директива Ради 89/665/ЄС від 21 грудня 1989 року щодо узгодження законів, правил та адміністративних положень стосовно застосування процедур нагляду за наданням права на виконання державних поставок та контрактів на публічні роботи* // Official Journal OB L 395.– 30.12.1989.– С. 0033 – 0035.
4. *Директива про процедури присудження державних замовлень на виконання робіт, поставку товарів і надання послуг № 2004/18/ЄС від 31 березня 2004 року* // Official Journal OB L 134/114.–30.4.2004.
5. *Нормативно-правове регулювання сфери державних закупівель в Україні порівняно з нормами права Європейського Союзу* // ЄвроІНФОРМ.– 2005. – № 1– 144 с.
6. *Правові підстави створення єдиного ринку державних закупівель в Європейському Союзі* // ЄвроІНФОРМ. – 2005. – № 1– 144 с.
7. *Враховування положень *acquis communautaire* в національному законодавстві України* // ЄвроІНФОРМ. – 2005. – № 1– 144 с.

інтелектуальної власності, не обмежуючись виключно патентними спорами.

Велика Британія. У Патентному відомстві Великої Британії існує процедура врегулювання спорів, що виникають між заявником та володільцем патенту і Відомством. Як правило, такі спори виникають як частина процесу експертизи заявки, коли і експерт-арбітр, і заявитель не можуть остаточно вирішити будь-яку проблему, хоча такі спори можуть виникати і в зв'язку з іншими обставинами. Такими випадками є такі, коли патент втрачає силу, якщо строк його дії вичерпано; якщо невчасно виплачено мито у зв'язку із поновленням патенту та у разі протиріч між ним та власником патенту з приводу поновлення останнього [1, с. 29–32].

З виникненням спору заявитель або володільць патенту має право відстоювати свої права перед Відомством. А вже потім експерт-арбітр виносить обґрунтоване рішення. Розгляд справ у Великій Британії – процедура дуже дорога і передбачає великі витрати. А тому у судовому розгляді справи сторона, яка програла